

Օտարազգի իմիգրանտները հայ էլեկտրոնային մամուլում (հետազոտության համառոտագիր)¹

Հետազոտության նպատակը

Սույն ուսումնասիրությունն իրականացվել է դուրս բերելու համար հայկական էլեկտրոնային մամուլում իմիգրանտների ներկայացման առանձնահատկությունները: Հետազոտության իրականացման համար հիմք է հանդիսացել 2018 թվականի վերջին և 2019 թվականի սկզբին լրատվամիջոցներում և սոցիալական ցանցերում տեղ գտած քննարկումները դեպի Հայաստան իմիգրանտների (մասնավորապես հնդիկների) ներհոսքի և դրա հնարավոր սպառնալիքների վերաբերյալ: Այս քննարկումներն իրենց ծայրահեղ դրսևորումը գտան 2019 թվականի սկզբին ՀՀ քաղաքական գործիչներից մեկի կողմից կազմակերպված ստորագրահավաքում, որն ուղղված է հնդիկների և պակիստանցիների՝ դեպի Հայաստան մուտքի արգելմանը:

Թեպետ մեղիայում իմիգրանտների ներկայացման թեման վաղուց առկա է միջազգային հետազոտական շրջանակներում, սակայն հայկական հետազոտական դաշտում դեռևս չկա իրականացված ուսումնասիրություն՝ ուղղված մեղիադաշտում իմիգրանտների պատկերմանը, նրանց վերաբերյալ առկա խոսույթները և այլն: Սրա հիմնական պատճառն այն է, որ Հայաստանը տարիներ

¹Սույն հետազոտությունը հնարավոր է դարձել Բաց հասարակության հիմնադրամներ - Հայաստանի ամբողջական ֆինանսական օժանդակության շնորհիվ՝ հանրային քաղաքականության հետազոտությունների կրթաթոշակներ ծրագրի շրջանակներում: Ձեկույցում տեղ գտած վերլուծություններն արտահայտում են հեղինակների տեսակետը և կարող են չհամընկնել Բաց հասարակության հիմնադրամների ու տեսակետների հետ:

շարունակ եղել է արտագաղթի երկիր, և օտարազգիների իմիգրացիան համեմատաբար նոր երևույթ է հայկական իրականության համար:

Մեթոդաբանություն

Հայ էլեկտրոնային մամուլում իմիգրանտների վերաբերյալ առկա դիսկուրսները, իմիգրանտների ձայնի առկայությունն ու վիզուալ ներկայացվածությունն ուսումնասիրելու համար ընտրվել է բովանդակային վերլուծության մեթոդը:

Ուսումնասիրության համար ընտրվել են այն 5 հայկական էլեկտրոնային թերթերը, որոնք ամենաշատն են ընթերցվում հասարակության կողմից: Հիմնվելով վերջին տարիների ընթացքում մեդիա դաշտում իրականացված հետազոտությունների արդյունքների վրա ընտրվել են հետևյալ էլեկտրոնային թերթերը՝

- ✓ Azatutyun.am,
- ✓ 1in.am,
- ✓ Mamul.am:
- ✓ News.am,
- ✓ Lurer.com,

Դիտարկվել են հնդիկ, իրանցի և պակիստանցի իմիգրանտների, ինչպես նաև առհասարակ դեպի ՀՀ իմիգրացիայի վերաբերյալ 2018 թվականի հունվարի 1-ից մինչև 2020 թվականի հունվարի 1-ն ընկած ժամանակահատվածի հոդվածները, որոնք տեղ են գտել վերոհիշյալ էլեկտրոնային թերթերում: Վերջիններիս վերլուծության արդյունքները համադրվել են միգրացիոն և լրատվական ոլորտի կարգավորմանն ուղղված փաստաթղթերի ուսումնասիրության հետ:

Հիմնական եզրահանգումներ և առաջարկներ

2017 թվականին Հնդկաստանի Հանրապետության հետ վիզային ռեժիմի փոփոխությունը հանգեցրեց դեպի Հայաստան Հնդկաստանի քաղաքացիների ներհոսքի ավելացմանը: Վերջինս իր արձագանքը ստացավ մեդիադաշտում՝ իմիգրացիայի վերաբերյալ անդրադարձերի ավելացմամբ և տարբեր խոսույթների ձևավորմամբ: Այս ուսումնասիրության նպատակն էր դուրս բերել հայկական

մեղիադաշտում իմիգրանտների վերաբերյալ լուսաբանումների առանձնահատկությունները և, համադրելով միգրացիոն և լրատվական ոլորտի կարգավորմանն ուղղված փաստաթղթերի ուսումնասիրության արդյունքների հետ, մշակել առաջարկներ ոլորտի մասնագետների համար: Ուսումնասիրության արդյունքում դուրս բերված եզրակացությունները և դրանց համապատասխան առաջարկները ներկայացված են ստորև:

Եզրակացություն 1. Մեղիադաշտում ձևավորվող խոսույթները զանազան են՝ կախված հասարակության տեսակից, իմիգրացիոն հոսքի ծավալից, ժամանողներից և այլն: Ընտրված լրատվամիջոցների ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ Հայաստանի պարագայում ամենատարածվածները՝ ազգային անվտանգության և աշխատաշուկայի ապակայունացման սպառնալիքի խոսույթներն են: Վերջինիս վերաբերյալ ծավալվող քննարկումները հաճախ հանգեցնում են ազգային անվտանգության խոսույթին հետևյալ տրամաբանությամբ. իմիգրանտներն էժան աշխատուժ են և գալիս են զբաղեցնելու հայկական աշխատաշուկան, ինչը նպաստում է գործազրկության և, համապատասխանաբար, արտագաղթի ծավալների աճին: Սա իր հերթին ծնում է Հայաստանի հայաթափության և դրանից բխող ազգային անվտանգության հարցը:

Առաջարկ 1. Վերջին շրջանում միջազգային ուսումնասիրություններում նկատելի է իմիգրանտների նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի դրսևորման խոսույթը, որը, սակայն, ավելի շատ ուղղված է փախստականներին և ակտուալ է նրանց վերաբերյալ անդրադարձերի պարագայում: Հայկական լրատվամիջոցներում նույնպես կարելի է իրականացնել խոսույթների փոփոխություն կամ գոյություն ունեցողների համալրում: Աշխատաշուկայի ապակայունացման սպառնալիքի խոսույթին զուգահեռ, օրինակ, կարելի է լուսաբանել օտարազգի գործարարների գործունեությունը Հայաստանում՝ ցույց տալով, որ իմիգրանտները ոչ միայն զբաղեցնում են աշխատատեղերը, այլ նաև ստեղծում են դրանք:

Եզրակացություն 2. Դեպի Հայաստան իմիգրացիոն հոսքի ավելացումը, համընկնելով ՀՀ-ում տեղի ունեցած հեղափոխության հետ, սկսեց շահարկվել քաղաքական գործիչների կողմից՝ տնտեսական և ազգային անվտանգության խոսույթների միջոցով քաղաքական դաշտում իրենց դիրքավորելու համար: Ընտրված լրատվամիջոցների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ մեղիան ոչ միայն ինքն է ձևավորում իմիգրանտների մասին խոսույթներ, այլ նաև հանդիսանում են քաղաքական գործիչների կողմից ձևավորված խոսույթների ակտիվ տարածող:

Առաջարկ 2. Այս պարագայում առավել կարևոր է դառնում ՀՀ ՏԿԶՆ իմիգրացիոն ծառայության՝ իբրև պաշտոնական կառույցի, առավել մանրակրկիտ տեղեկատվության տարածումն ու պարբերաբար թարմացումը: Հասարակության՝ իմիգրացիոն հոսքերի մասին տեղեկացվածության մակարդակի բարձրացման նպատակով առաջարկվում է՝

- ✓ ՀՀ օտարազգիների մուտքերի և ելքերի մասին առավել մանրամասն և պարբերական տեղեկատվություն տրամադրել ոչ միայն հաշվետվության, այլ նաև մամլո ասուլիսների, բաց հանդիպում-քննարկումների, նորությունների և հոդվածների տեսքով,
- ✓ ՀՀ-ում իմիգրացիոն գործընթացի, դրա կարգավորման, արդյունքում առաջացող հնարավոր խնդիրների և դրանց լուծումներին ուղղված մեխանիզմների մասին տեղեկատվություն տրամադրել հոդվածների, մամլո ասուլիսների միջոցով:

Եզրակացություն 3. Ուսումնասիրված հոդվածներում բացակայում է խնդիրները կրողների՝ իմիգրանտների ձայնը, և փոխարենը ներկայացված է խնդրի մասին բարձրաձայնողների ձայնը: Սա ունի իր պատճառները, որոնք վերաբերում են իմիգրանտների հետ հաղորդակցվելու դժվարություններին՝ պայմանավորված լեզվական խնդիրներով և իմիգրանտների՝ անտեսանելի լինելու ցանկությամբ, ինչպես նաև լրագրողների արժեքանորմատիվային համակարգին, հանդուրժողականության մակարդակին, երևույթի վերաբերյալ ունեցած իրենց դիրքորոշմանը: Այս իրավիճակը կարող է հանգեցնել միակողմանի

տեղեկատվության տարածմանը և վերջինիս հիման վրա պատկերացումների ձևավորմանը հանրության շրջանում:

Առաջարկ 3. ՋԼՄ-ների և մի շարք այլ կառույցների մոտեցումներն ու պատկերացումները կփոխվեն լուսաբանվող երևույթի մասին, եթե նրանք առավել տեղեկացված լինեն ու ունենա համապատասխան գիտելիք (Bigo, 2002): Օտարազգիների իմիգրացիան նոր երևույթ է հայկական իրականության և, համապատասխանաբար, նաև հայկական մեդիադաշտի համար: Կարծրատիպային կամ միակողմանի տեղեկատվության տարածումը չեզոքացնելու կամ նվազեցնելու համար ՀՀ ՏԿԶՆ միգրացիոն ծառայությանը, ինչպես նաև ոլորտոց հետաքրքրված այլ կառույցներին խորհուրդ է տրվում ՋԼՄ-ների հետ իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

- ✓ պարբերաբար կազմակերպել լրագրողների համար միգրացիայի և միգրացիոն գործընթացների լուսաբանման առանձնահատկություններին ուղղված դասընթացներ,
- ✓ ՋԼՄ-ներին պարբերաբար տրամադրել միգրացիոն ոլորտում կատարվող փոփոխությունների, դրա հետևանքների մասին տեղեկատվություն,
- ✓ կարգավորել իմիգրանտների և լրագրողների՝ միմյանց հետ հաղորդակցման դժվարությունները,
- ✓ զանգվածային լրատվության մասին ՀՀ օրենքում ամրագրված լրատվության ոլորտում խոսքի ազատության սկզբունքը չխախտելով՝ նպատակահարմար կլինի լրատվական դաշտում գործող մասնագետների հետ համատեղ մշակել ուղեցույց՝ նվիրված միգրացիոն տեղեկատվության տրամադրման սկզբունքներին:

Եզրակացություն 4. Ուսումնասիրելով ՋԼՄ-ների կանոնակարգերի, էթիկայի կանոնների վերաբերյալ առկա նյութերը, միգրացիոն ռազմավարության փաստաթղթերը՝ տեսնում ենք, որ այստեղ բացակայում են միգրացիոն գործընթացների և իմիգրանտների լուսաբանման առանձնահատկությունների մասին դիտարկումները, ամրագրված դրույթներն ու նորմերը: Սա կարելի է

բացատրել այն հանգամանքով, որ օտարազգիների իմիգրացիան դեպի Հայաստան վերջին տարիների երևույթ է և դուրս է մնացել մասնագիտական հետաքրքրությունների շարքից:

Առաջարկ 4. Միգրացիոն երևույթները ՁԼՄ-ներում լուսաբանելուն ուղղված դրույթներ սահմանելու, միգրացիոն ռազմավարության մեջ լրատվամիջոցների հետ աշխատանքների վերաբերյալ սկզբունքներ ընդգրկելու համար ՀՀ ՏԿԶՆ միգրացիոն ծառայությանը խորհուրդ է տրվում մանրամասն ուսումնասիրել միջազգային փորձն այս ոլորտում. դիտարկել գոյություն ունեցող մոտեցումները, շրջանառվող փաստաթղթերը, հասկանալ դրանց կիրառելիության արդյունավետությունը հայկական իրականության համար:

Հեղինակ՝ Սոնա Մելիքյանյան, հետազոտող, սոցիոլոգ

Էլ. հասցե՝ sona.melikjanyan@gmail.com